

Ramon Barnils i el periodisme com a eina d'autoestima nacional

Des del dia 1 de desembre, estaran a la venda tres nous llibres publicats per l'editorial 3i4. 'Confidencial', prologat per David Fernàndez i amb epíleg de Francesc Viadel, recull una selecció d'articles que el periodista Xavier Vinader (1947-2015) va escriure en aquest mateix setmanari. També es publicarà 'Escrips de combat', la recopilació dels opuscles polítics de Joan Fuster (1922-1992), amb pròleg de Josep-Lluís Carod-Rovira i epíleg de Ferran Garcia-Oliver. Per acabar, 3i4 també publica 'Contra el nacionalisme espanyol', una antologia dels articles que el periodista Ramon Barnils (1940-2001) va escriure en la revista EL TEMPS. L'epíleg és de Núria Cadenes i el pròleg, redactat pel president a l'exili Carles Puigdemont, l'avancem en exclusiva en aquestes pàgines.

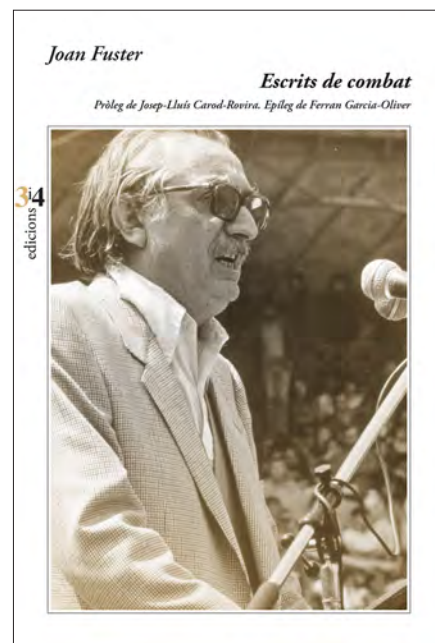
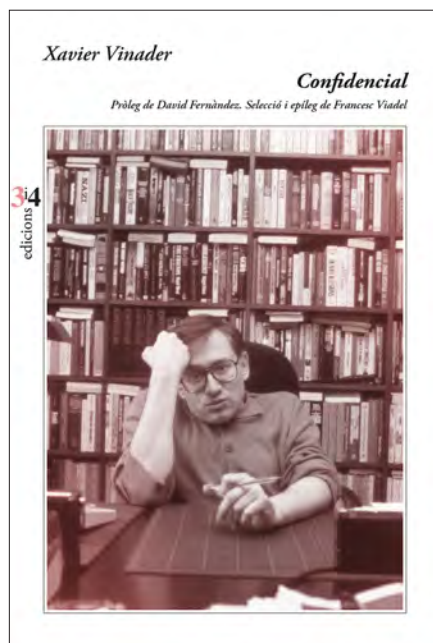
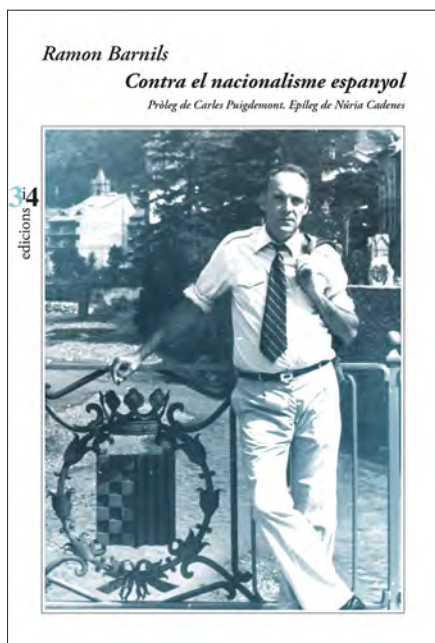
Per Carles Puigdemont

Mantenir viu el llegat periodístic de Ramon Barnils és un deure dels qui, amb més o menys intensitat, hem dedicat tota la vida o una part a l'ofici del periodisme. I en aquesta línia celebro l'edició d'aquesta excelsa selecció d'articles que va escriure al setmanari *EL TEMPS* del 1984 al 2000, que conformen una autèntica radiografia del moment polític de Catalunya amb relació a l'Estat espanyol en els anys posteriors a l'anomenada transició democràtica.

En l'excel·lent llibre *La torna de la torna. Salvador Puig Antich i el MIL*, que Ramon Barnils i un grup de periodistes, amb el pseudònim col·lectiu "Carlota Tolosa", va publicar a l'editorial Empúries el 1985, rellegeixo el pròleg que n'escribí en Ramon recordant aquell fatídic matí del 2 de març de 1974, el dia que la ja moribunda dictadura franquista assassinava Puig Antich al garrot vil: "Aquell mateix dia vaig jurar que faria personalment alguna cosa, també única, per revenjar-me de la part de l'agressió que em tocava. Aquella tarda vaig començar a fer l'únic que podia fer, vistes les meves capacitats: aplegar informació, dades, noms, sobre el cas, amb la intenció d'escriure'n un llibre i explicar per què la ciutat, el país, l'opinió pública s'havia vist afectada per l'execució de Puig Antich". Aquesta afirmació resumeix perfectament el rol sociològic i el respecte deontològic que Ramon Barnils atorgava al periodisme.

Quan parlava de l'ofici de comunicar o l'ofici del periodisme es referia, en paraules seves, a una de les professions amb més responsabilitat social en la for-

mació d'un imaginari col·lectiu quant a orgull, caràcter i autoestima. Barnils, que sempre va considerar el periodisme d'investigació com l'únic periodisme veritable, fou, en conseqüència, defensor de la independència professional del periodista, premissa bàsica per enfortir la llibertat de premsa com un dels pilars fonamentals del sistema democràtic. Amb una ferma formació, admirador del talent i el tarannà de Manuel Ibáñez Escofet, el seu director al *Tele/eXprés*; de la prosa periodística de Josep Pla i de l'estil de Truman Capote en obres de referència com *A sang freda*, Barnils va crear escola i va ensenyar als qui aleshores volíem dedicar-nos al periodisme que només l'exerciríem si érem crítics, totalment independents i si ens allunyàvem de sectarismes. Alertava de la fràgil situació dels periodistes, especialment els que es dediquen a informar de l'actualitat política: "El procediment més senzill és el d'espantar-los. A seques: amenaçar-los. Amb qualsevol mala conseqüència: econòmica o de consideració social, política o de calúnnia". I reblava aquesta afirmació concretant que a la suposada Espanya democràtica hi havia certes qüestions que, com encara passa avui, cal silenciar si no es volen patir represàlies: "De les diverses restriccions establertes per dur a bona fi el pas de la dictadura a la democràcia, no van pas ser les menors les que van afectar la premsa: durant anys, i encara dura, no es poden ni tan sols relativitzar les bondats de l'Església, de l'exèrcit, de la monarquia i de la unitat espanyoles. La de l'Església va ser la primera a relativitzar-se — potser, paradoxalment, perquè d'aquells tabús era el que s'havia fet més pregun-

A més de 'Contra el nacionalisme espanyol', que recull una selecció d'articles de Ramon Barnils publicats en EL TEMPS, l'editorial 314 també publica 'Confidencial', una altra antologia d'articles publicats, també, en aquest setmanari, en aquest cas de Xavier Vinader. L'editorial publica, al mateix temps, un tercer llibre, 'Escrits de combat', que recull els opuscles polítics de Joan Fuster.

tes sobre la bondat de la dictadura. Continuen les restriccions als comentaris sobre l'exèrcit, la monarquia i la unitat d'Espanya”.

Aquestes cent cinquanta peces periodístiques evocuen fidelment l'actitud, l'estil i les formes de Ramon Barnils, un periodista nascut en la derrota i educat en la dictadura, però que, lluny de rendir-se, va erigir-se, potser sense pretensió de fer-ho, en un incansable lluitador per la llibertat amb la lletra com a única arma per defensar la democràcia i la justícia, com ell mateix ens recorda en el pròleg del llibre de Puig Antich. En la lectura dels seus articles, més enllà de l'anàlisi crítica —necessàriament crítica— dels fets i dels seus protagonistes, quan a vegades era una veu que deia allò que els altres no s'atreuen a dir o a escriure, també sobrevola un vector clau per entendre Ramon Barnils: la necessitat de recuperar l'autoestima catalana des del periodisme. Amb un estil molt personal i una acuradíssima selecció de

les formes i del lèxic, el seu periodisme enllaça amb l'articulisme lliure, agosarat, que va brillar durant els anys de la Catalunya republicana.

Però l'obra periodística de Barnils no és només la reivindicació del passat gloriós del periodisme català, enterrat durant el franquisme i autooblidat durant els primers anys de la recuperació democràtica, sinó una constant apel·lació a projectar un model comunicatiu de futur homologable als grans països democràtics. És per això que, per exemple, sempre va reclamar una agència de notícies catalana per explicar des de Catalunya, i en català, la realitat d'aquí i de més enllà. En parlava com una estructura d'estat, una terminologia poc o gens utilitzada en el seu temps, quan anhelava una agència dotada de corresponsalies a l'estranger i amb informació actualitzada en totes i cadascuna de les comarques del país. Ell mateix n'havia escrit el projecte. Un any i mig abans que en Ramon ens deixés, un grup de periodistes feia rea-

litat el projecte, a Girona, amb el suport de tres de les quatre diputacions del país —excepte la de Barcelona. El setembre de 1999, vaig tenir l'honor i la responsabilitat, juntament amb en Xavier Fornells, d'impulsar una eina imprescindible de la comunicació nacional, una agència periodística pròpia amb un model multimèdia que ha evolucionat amb els anys amb la voluntat d'explicar-nos comunicativament sense intermediaris. Fou, en certa manera, un homenatge a persones com Ramon Barnils.

En l'obra periodística de Barnils, com podem llegir en aquests articles seleccionats per Jan Bruguera, sobresurten tres eixos fonamentals del seu pensament: la necessitat de continuar lluitant incansablement contra l'herència franquista, encara avui present en les altes institucions de l'Estat; el continuat qüestionament de la transició política, i l'aposta, sense matisos, per la independència de Catalunya. En un article que va escriure l'abril de 1987 a la revista →

El president a l'exili, Carles Puigdemont, periodista de formació i d'ofici durant dècades, és l'autor del pròleg del llibre que recull l'antologia d'articles de Ramon Barnils.

El periodista Ramon Barnils (1940-2001) va escriure una columna setmanal en la revista EL TEMPS des que es va fundar el setmanari fins la desaparició del periodista l'any 2001. Al llibre *Contra el nacionalisme espanyol*, editat per 3i4, hi ha la selecció dels articles més destacats.

JORDI PLAY / ARXIU

→ *Cambio 16* deia: “Si Cataluña es una nación, entonces le corresponde la independencia. Han sido necesarios, o han bastado, diez años sin dictadura para que esta verdad de Perogrullo regrese del subconsciente y vuelva a instalarse en la conciencia de muchos catalanes: los independentistas tranquilos”. Tota una afirmació d'intencions que a mitjan anys vuitanta no formava part del discurs central de la política catalana, però

que trenta anys després s'ha convertit en un sil·logisme compartit per la majoria de la ciutadania de Catalunya. Tot allò que vingué anys després fou avançat per Barnils. El juliol del 2000, una dècada abans de la retallada de l'Estatut d'autonomia, afirmava: “L'estat com a ésser suprem. La Constitució Sagrada. I tot, aplicat a zones geogràfiques externes, de les quals extreure —rapinyar, robar— els béns i la riquesa per passar de sobreviure

re a viure, de governar-se a manar-los. Per això la democràcia els ha de matar. Per això utilitzen la majoria absoluta com a democràcia relativa”. Unes dures paraules que malauradament adquirien la màxima vigència i violència la tardor del 2017 amb la persistent repressió d'estat contra Catalunya. Ho advertia en Ramon en el primer article d'aquest llibre: “No hi ha com tenir la Brunete pel mànec per governar amb comoditat”.

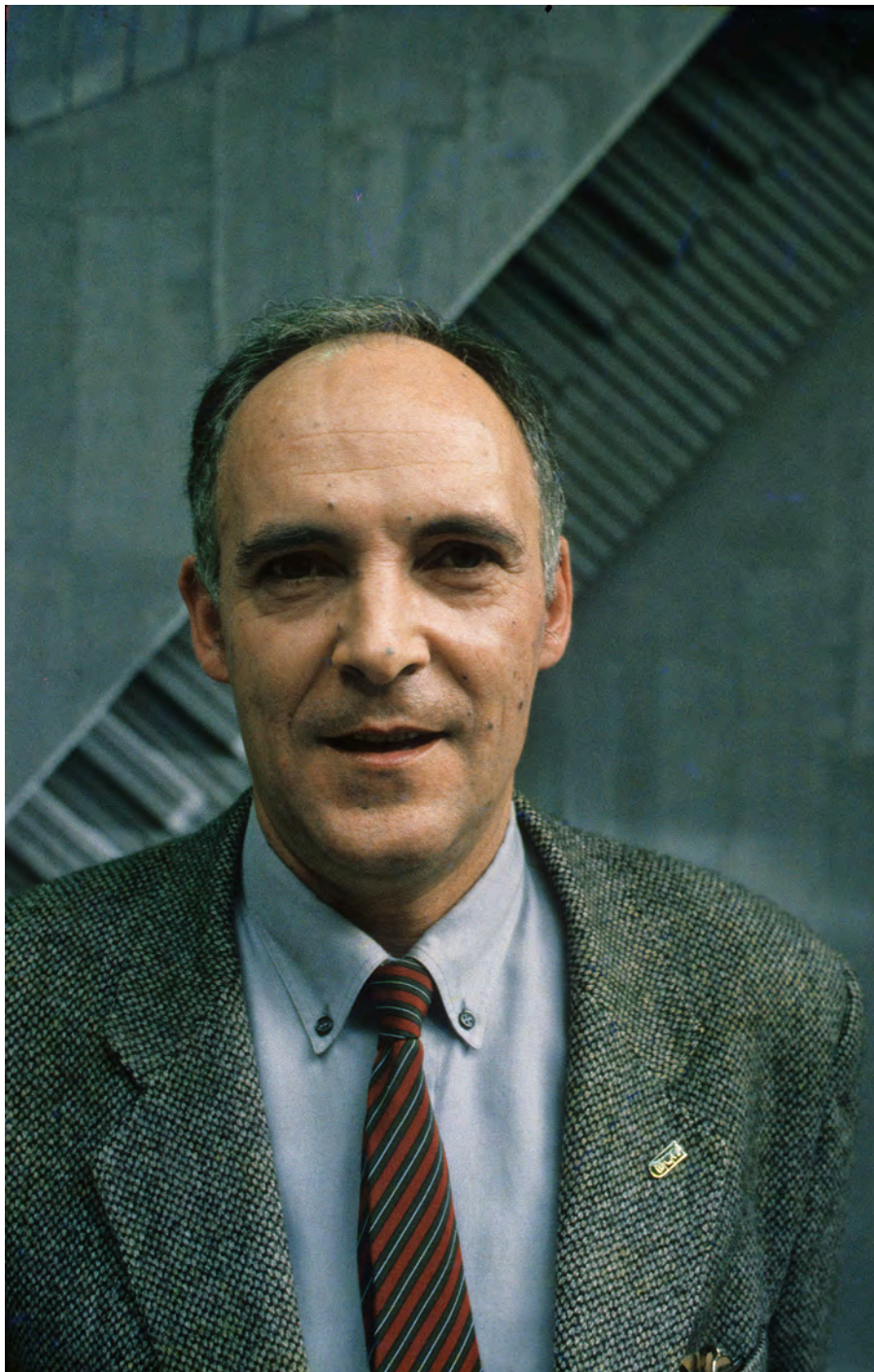
En molts dels seus articles posa en dubte allò que en els nostres dies forma part del debat polític: la baixa qualitat de la democràcia espanyola o, cosa que és el mateix, l'alt grau d'agressivitat del nacionalisme espanyol. Per a molta gent, certes afirmacions fetes en el seu temps,

BARNILS JA POSAVA EN DUBTE LA BAIXA QUALITAT DE LA DEMOCRÀCIA ESPANYOLA I L'ALT GRAU D'AGRESSIVITAT DEL NACIONALISME ESPANYOL

parlem dels anys vuitanta, podien semblar una exageració. Fins i tot una provocació. La història, però, li ha donat la raó. L'any 1989 resumia del tot la gènesi del règim del 78: "L'Estat espanyol s'ha fet petit: la introducció, *volens nolens*, de la democràcia, amb quinze anys de durada —la més llarga de la seva història— li ha tret força. Bastit en una aventura bèl·lica de set segles —la que en diuen *Reconquista*— i reforçat en un seguit de guerres de conquestes i ocupacions a les tres parts del món, la democràcia, ni en grau modest, no és peça essencial de la seva constitució. La llibertat no va ser present en el seu naixement".

Ramon Barnils no va poder veure en vida complert l'objectiu de recuperar la plena sobirania del país, tot i que deixa entreveure missatges d'optimisme de cara a futures generacions: "Afortunadament el món sempre és món, que dona voltes cada dia sense aturar-se, i les voltes que ara dona les dona en el nostre sentit: l'internacionalisme, és a dir, la relació entre nacions iguals; el comerç, la indústria i l'agricultura avançada; l'antiracisme cultural —totes les cultures són iguals, com ho són totes les races—; el poliglòtisme —sempre hi ha hagut una llengua universal, del grec a l'anglès, passant pel llatí i el francès, que no ha sigut mai l'única, "cristiana, eterna".

Llibertari de cor, revolucionari en la ploma, lúcida humanista, Barnils ens assenyalava en alguns dels seus articles l'única via per aconseguir la llibertat: les urnes: "Al cap i a la fi, la comptabilitat de les urnes és l'única que té a l'abast el ciutadà corrent i el compromès. La quantitat de vots feta pública és, de moment, l'única indicació per saber quants són i quants som". Amb tot, l'escepticisme d'en Ramon vers els partits polítics sobiranistes, almenys en el seu moment —en l'actual segurament també passarien pel seu sedàs crític—, el portava a reclamar la necessària participació de la societat civil per aconseguir els objectius: "Al costat de les organitzacions democràtiques que utilitzen els estrets canals democràtics delimitats per la Constitució espanyola i els estatuts, al costat i a la mateixa altura com a mínim, hi ha d'haver d'altres organitzacions que lluitin amb esperit igualment democràtic per eixamplar, superar o canviar els esmentats estretíssims canals constitucionals i estatutaris. Organitzacions que, posades

al dia, tinguin un esperit en el fons no tan allunyat d'organitzacions que ja han existit. Com per exemple una que hi havia i que es deia la Crida".

Rellegir el Barnils més compromès i, a la vegada, més crític amb la política catalana i espanyola, ens porta a la pregunta que moltes vegades els seus lectors —entre els quals em compto— ens haurem fet manta vegada: què hauria pensat, dit

o escrit en Ramon dels fets que han succeït aquests darrers tres anys? No tinc cap dubte que hauria defensat l'esperit del Primer d'Octubre i n'hauria estat partícip. Com tampoc no dubto que ens hauria fiscalitzat a tots i que hauria denunciat, amb llibertat, allò que hagués cregut que no vam fer prou bé. D'això es tracta el periodisme de veritat. El de Ramon Barnils. ●